

ÇOCUKLARDA GÖRÜLEN EV KAZALARI VE ANNELERİN KAZALARDAN KORUNMAYA YÖNELİK UYGULAMALARI HOME ACCIDENTS CHILDREN AND APPLICATIONS FOR MOTHERS' PROTECTION FROM ACCIDENTS

Derya EVGİN*
Zehra (IŞIK) ÇALIŞKAN**

Öz

Bu çalışma, 0-6 yaş grubu çocuklarda görülen ev kazaları ve annelerin kazalardan korunmaya yönelik uygulamalarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Kesitsel tanımlayıcı tipteki çalışma, 06.11.2011- 15.03.2012 tarihleri arasında, aile sağlığı merkezlerine başvuran 250 anne ile yürütülmüştür. Çalışmada veriler, tanıtıcı bilgi formu ve '0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği' kullanılarak toplanmış, değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler, Kruskal-Wallis (KW), Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

Çalışmaya katılan annelerin %34.8'inin 25-29 yaş grubunda ve %44.0'ünün 2 çocuk sahibi oldukları belirlenmiştir. Çocukların %21.6'sının 25-36 aylık ve %51.2'sinin kız olduğu, %96.8'inin ev kazası geçirdiği ve en çok geçirilen kaza türünün düşme (%46.3) olduğu saptanmıştır. Çocukların sıklıkla salon (%38.4) kazası geçirdiği, kaza sonrası annelerin %56.6'sının çocuğu hastaneye götürdüğü belirlenmiştir. Annelerin ölçekten aldığı puan ortalamalarının 161.28±23.28 olduğu saptanmıştır. Yüksekokul mezunu olan ve çekirdek aileye sahip annelerin, ölçek puan ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (p<0.05).

Çalışma sonucunda, annelere ev kazalarını önleme konusunda planlı eğitim ve danışmanlık yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anneler, 0-6 Yaş Grubu Çocuklar, Ev Kazaları, Önlemler.

Abstract

This study was conducted to determine home accidents and applications that performed to protect children by mothers as sectional-descriptive. Total 250 voluntary mothers of 0-6 aged children who applied to 4 health centers in city center because of any problem between 06.11.2011- 15.03.2012 were recruited to the study. Before the study, consent from institution and mothers verbal consents were also taken. A questionnaire form and Scale for Identification by Mothers of the Safety Measures Taken by Mothers to Prevent Home Accidents in Children in the 0-6 Age Group were used for data collection. Descriptive statistics (frequency, percentage), Kruskal-Wallis (KW), Mann-Whitney U tests were used to evaluate data.

Mothers included in the study; 34.8% were in 25-29 age group, and 44.0% had 2 children. It is found that of the children; 21.6% were 25-36 months, 51.2% were girl, 96.8% had a home accident and the most common accident was fall (46.3%). It is determined that children had accident mostly in living room (38.4%), and mothers of 56.6% of them took their children to hospital. Scores mean of mothers was 161.28±23.28. Scale score median levels of mothers graduated from high college and had nuclear family (p<0.05).

As a result of the study, planned education and counseling on preventing mothers' accidents is recommended.

Keywords: Mothers, 0-6 aged Children, Home Accidents, Measures.

1. GİRİŞ

Günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ölüm nedenleri arasında yer alan kazalar; yaralanma, sakatlanma ve ölüme yol açabilen önemli bir sağlık sorunudur (Altundağ ve Öztürk, 2007:181; Turan vd., 2010:552-553; Törüner ve Büyükgöncü, 2011:211; Erdem vd., 2017:41; Demir, vd., 2017:18). Sık görülen, özürüllüğe, yetersizliğe yol açan ev kazalarının diğer bir özelliği de alınacak basit tedbirler ile önlenebilir olmasıdır (Bertan ve Güler, 1995:462; Karatepe ve Ekerbiçer, 2017: 70). Dünya genelinde ölümlerin %10,0'u kaza nedeniyle gerçekleşmekte (Karatepe ve Ekerbiçer, 2017: 70) ve bu ölümlerin ¼'ü ise evlerde meydana gelmektedir (Erkal, 2011:49-80).

Çocuklar kendilerini kazalardan koruyamadıklarından, gerekli koruyucu önlemlerin alınarak yaşam alanlarının güvenliğinin sağlanması yetişkinlerin sorumluluğundadır. Bu sorumluluk genellikle çocuğun bakımı ile daha çok ilgilenen kişiye, yani anneye aittir. (Erkal ve Şafak, 2003; Demir vd., 2017:18; Erdem vd.,

*Dr. Öğr. Üyesi Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Semra ve Vefa Küçük Sağlık Yüksek Okulu, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

**Dr. Öğr. Üyesi Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Semra ve Vefa Küçük Sağlık Yüksek Okulu, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

2017:41). Bu nedenle annelerin evde gelişebilecek kazalar ve kazalardan korumaya yönelik uygulamalarının bilinmesi çocuk sağlığını korumada önemlidir.

'21. Yüzyılda Herkes İçin Sağlık: 21 Hedef' içerisinde, 5 yaş altında kazalara ve şiddete bağlı ölüm ve sakatlıkların azaltılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda çocukların karşılaştıkları kazalar, türleri, nedenleri ve alınan önlemlerin belirlenmesi önemlidir. O nedenle bu çalışma, çocuklarda görülen ev kazaları ve annelerin kazalardan korunmaya yönelik uygulamalarını belirlemek amacı ile kesitsel-tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yapıldığı Yer

Çalışma İç Anadolu Bölgesi'nde bir il merkezindeki 4 aile sağlığı merkezinde yapılmıştır.

2.2. Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri

Çalışmaya; il merkezindeki 4 aile sağlığı merkezine 06.11.2011- 15.03.2012 tarihleri arasında, herhangi bir nedenle başvuran, 0-6 yaş grubu çocuğu olan ve çalışmaya katılmaya gönüllü anneler alınmıştır.

2.3. Araştırmanın Örnekleme

Çalışmada örneklem hesabına gidilmemiş, belirtilen tarihler arasında, dahil edilme koşullarını karşılayan, çalışmaya katılmayı kabul eden tüm anneler (n:250) çalışma örneklemini oluşturmuştur.

2.4. Veri Toplama Araçları

2.4.1. Aile ve çocuk tanıtıcı özellikleri formu

Araştırmacılar tarafından ilgili literatür taranarak (Altundağ ve Öztürk, 2004:60; Kılıç vd., 2006:29; Turan vd., 2010:553) oluşturulan bu formda; ailenin sosyo-demografik özellikleri, oturlan konutun özellikleri, çocuğa ait bilgiler, geçirdiği ev kazaları ve kaza sonrası annelerin aldıkları önlemleri içeren 28 soru yer almaktadır.

2.4.2. 0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği

Çınar ve Görak (2003:23) tarafından geliştirilen ve geçerlilik-güvenirlilik çalışması yapılmış olan ölçek (cronbach's alfa=0.82) 5'li likert tipi olup 34 olumlu, 6 olumsuz ifade içeren, 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte olumsuz ifade içeren maddelerin puanları tersine çevrilerek kullanılmaktadır. Her bir maddeye 1 ve 5 arasında puanlar verilmekte olup, ölçekten alınabilecek en düşük puan 40, en yüksek puan 200'dür. Ölçekten alınan en yüksek puan annelerin çocuğunu ev kazalarından korumaya yönelik önlemleri en üst düzeyde aldığını göstermektedir. Ölçeğin uygulanma süresi 15-20 dk'dır (Altundağ ve Öztürk, 2007:182). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach α iç tutarlılık katsayısı 0,76 olarak saptanmıştır.

2.5. Araştırmanın Etik Boyutu

Çalışma öncesi, İl Sağlık Müdürlüğü'nden araştırmanın yapılabilmesi için yazılı izin alınmıştır. Araştırmaya katılan annelere, araştırmanın amacı açıklanıp araştırmanın yapılması için sözel onamları alınmıştır.

1.1. İstatistiksel Değerlendirme

Verilerin analizi IBM SPSS Statistics 15.0 (Chicago, ILL, USA) paket programı ile değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgularda $p < 0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Ölçümle elde edilen veriler aritmetik ortalama ve standart sapma, sayımla elde edilen veriler yüzde olarak gösterilmiştir. Ayrıca veriler, Cronbach's Alpha, Mann Whitney U, Kruskal-Wallis (KW) testi ile değerlendirilmiştir.

2. BULGULAR

Sıfır altı yaş grubu çocuklarda görülen ev kazaları ve annelerin kazalardan korunmaya yönelik uygulamalarını belirlemek amacı ile yapılan çalışmadan elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır.

Çalışmada, annelerin %34.8'inin 25-29 yaş grubunda, % 26.0'ının ilköğretim mezunu, % 73.6'sının ev hanımı olduğu, %76.8'inin çekirdek ailede yaşadıkları ve %44.0'ının 2 çocuk sahibi oldukları belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Annelerin Tanıtıcı Özellikleri

Tanıtıcı Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş Grubu		
18-24 yaş	48	19.2
25-29 yaş	87	34.8
30-34 yaş	64	25.6
35-40 yaş	32	12.8
41 ve üzeri yaş	19	7.6
Eğitim Durumu		
Okur - yazar olmayan	6	2.4
Okur - yazar olan	7	2.8
İlkokul mezunu	65	26.0
Ortaokul mezunu	55	22.0
Lise mezunu	62	24.8
Yüksekokul mezunu	55	22.0
Meslek		
Memur	42	16.8
İşçi	24	9.6
Ev Hanımı	184	73.6
Aile Tipi		
Çekirdek Aile	192	76.8
Geniş Aile	55	22.0
Parçalanmış Aile	3	1.2
Çocuk Sayısı		
1 çocuk	80	32.0
2 çocuk	110	44.0
3 çocuk	40	16.0
4 çocuk ve üzeri	20	8.0
TOPLAM	250	100.0

Tablo 2. Annelerin 0-6 Yaş Grubundaki Çocuklarının Tanıtıcı Özellikleri

Tanıtıcı Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş Grubu		
0-12 Aylık	34	13.6
13-24 Aylık	24	9.6
25-36 Aylık	54	21.6
37-48 Aylık	54	21.6
49-60 Aylık	47	18.8
61-72 Aylık	37	14.8
Cinsiyet		
Kız	128	51.2
Erkek	122	48.8
Ev Kazası Geçirme Durumu		
Geçiren	242	96.8
Geçirmeyen	8	3.2
Geçirilen Ev Kazası Türü (n:242)*		
Düşme	112	46.3
Yaralanma	66	27.3
Yanma	35	14.5
Zehirlenme	14	5.8
Elektrik Çarpması	12	4.9
Boğulma	3	1.2
Ev kazası geçirilen yer (n: 242)*		
Salon	93	38.4
Mutfak	48	19.8
Bahçe	28	11.6
Yatak odası	25	10.4
Banyo	10	4.1
Diğer (balkon, merdiven, koridor)	38	15.7
Kaza sonrası müdahale (n: 242)*		
Hastaneye götürme	137	56.6
Evde müdahale etme	105	43.4
Kaza sonrası alınan önlem (n: 242)*		
Eşya düzenlemesi yapma	124	51.2
Çocuğu daha dikkatli izleme	64	26.5
Çocuğa yasak koyma	12	4.9
Herhangi bir önlem almama	42	17.4
TOPLAM	250	100.0

*Yüzdeler "n" üzerinden alınmıştır.

Tablo 2’de araştırmaya katılan annelerin 0-6 yaş grubundaki çocuklarının tanıtıcı özellikleri yer almaktadır. Çocukların %21.6’sının 25-36 aylık ve %51.2’sinin kız olduğu, % 96.8’inin ev kazası geçirdiği ve en çok geçirilen kaza türünün düşme (%46.3) olduğu saptanmıştır. Çocukların sıklıkla salon (%38.4) ve mutfakta (%19.8) ev kazası geçirdiği, kaza sonrası annelerin %56.6’sının çocuğu hastaneye götürdüğü, %51.2’sinin de eşya düzenlemesi yaparak önlem aldığı belirlenmiştir.

Çalışmada annelerin ‘0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği puan ortalamaları **161.28±23.29** (60.00-200.00) olduğu saptanmıştır.

Çalışmada, annelere yaşadıkları evin özellikleri sorulmuştur. Annelerin % 62.8’i apartman dairesinde, % 55.6’ı 4 odalı evde, % 42’si soba ile ısındığını, % 89.2’si evlerinde balkon, % 66.8’i ise bahçe olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca annelerin, % 95.2’si ev kazalarına yönelik hiç eğitim almadıklarını, % 78.4’ü eğitim (ev kazaları, alınması gereken önlemler, ilk müdahaleler konularında) almak istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3. Annelerin Tanıtıcı Özellikleri ile Ölçek Puan Ortancaları

Tanıtıcı Özellikler	N	ÖLÇEK PUANI		
		Median (25-75 Percentil)	KW	P
Anne Yaş Grubu				
18-24	48	163.00(147.00-169.75)		
25-29	87	165.00(149.00-177.00)		
30-34	64	170.00(157.00-180.75)	3.641	0.457
35-40	32	165.50(147.75-180.50)		
40 ve Üzeri	19	154.00(133.00-181.00)		
Eğitim Durumu				
Okur -Yazar Olmayan	6	151.00(119.75-183.25)		
Okur - Yazar Olan	7	154.00(135.00-160.00)		
İlkokul	65	167.00(150.00-177.00)	30.94	0.000
Ortaokul	55	158.00(138.00-170.00)		
Lise	62	163.00(152.50-177.00)		
Yüksekokul	55	173.00(165.00-185.00)		
Aile Tipi				
Çekirdek Aile	192	167.50(154.00-178.00)		
Geniş Aile	55	159.00(141.00-176.00)	10.398	0.006
Parçalanmış Aile	3	125.00 (122.00-0.00)		
Ekonomi Durum				
Gelir Giderden Fazla	34	173.50(132.00-183.25)		
Gelir Gidere Eşit	166	167.00(154.00-178.25)	5.911	0.052
Gelir Giderden Az	50	159.00(136.50-170.75)		

Çalışmada, yüksekokul mezunu olan ve çekirdek aileye sahip annelerin, ölçek puan ortancalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$) 30-34 yaş grubunda ve ekonomik durumunu gelir giderden fazla olarak ifade eden annelerin ölçek puan ortancasının diğerlerine göre daha yüksek olduğu, ancak bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$) (Tablo 3).

Tablo 4. Annelerin Oturdukları Evin Özellikleri ile Ölçekten Aldıkları Puan Ortancaları

Evin Yapı Özellikleri	N	ÖLÇEK PUANI		
		Median(25-75) Percentil)	Testler	p
Ev Tipi				
Apartman	157	169.00(157.50-179.50)	U testi	
Müstakil Ev	93	155.00(136.50-170.00)	-4.037	0.000
Balkon				
Olan	223	167.00(152.00-178.00)	U testi	
Olmayan	27	156.00(131.00-171.00)	-2.365	0.018
Merdiven, Korkuluk				
Olan	224	167.00(154.00-178.00)	U testi	
Olmayan	26	145.50(121.25-167.75)	-3.180	0.01

Çalışmada, apartmanda oturduklarını ifade eden, evlerinde balkon, merdiven ve korkuluk bulunan annelerin ölçek puan ortancasının, diğerlerine göre daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$) (Tablo 4).

3. TARTIŞMA

Yaralanma, sakatlanma ve ölüme yol açabilen ev kazaları, önemli bir sağlık sorunu olarak ele alınmalıdır. Ev kazalarının nedenlerine bakıldığında evin fiziksel özellikleri, ev çevresinin özellikleri, evdeki çocuk sayısı ve yaşı, evde yaşayan bireylerin ev üzerindeki etkileri (mobilya seçimi, yerleştirilmesi...) yer alır ve evin bu tür özellikleri kazaların artmasına neden olabilir. Ev kazalarında üç önemli risk grubu bulunmaktadır. Bunlar; çocuklar, yaşlılar ve fizik, mental veya sosyal özürsüzdür (Erkal, 2011; Karatepe ve Ekerbiçer, 2017:70-72). Çevresel risklere duyarlı ve açık olmaları ve tehlikelerin bilincinde olmadan çevresini keşfetme, bulma ve öğrenme çabasında olmaları gibi nedenler duyuşsal, fiziksel, bilişsel yönlerden gelişimi devam etmekte olan çocukları, ev kazaları açısından yüksek risk taşıyan grup haline getirmektedir (Bertan ve Güler, 1995:464; Öztürk vd., 2010:15; Karatepe ve Ekerbiçer, 2017: 70).

Çocuk bakımından sorumlu bireylerin öncelikle annelerin, kaza risklerini bilme, öngörme, algılama düzeyleri, kazalardan korunabilme farkındalıkları, çocukların karşılaşabilecekleri kaza risklerini açısından önemlidir (Karatepe ve Ekerbiçer, 2017: 70).

Çalışmaya katılan annelerin % 25.6'sının 30-34 yaş grubunda, % 26.0'ının ilköğretim mezunu, % 73.6'sının ev hanımı olduğu, %76.8'inin çekirdek ailede yaşadıkları ve %44.0'ının 2 çocuk sahibi oldukları belirlenmiştir (Tablo 1). Çiçekler Yıldız ve diğerlerinin (2012:163) çalışmalarında da annelerin % 33,3'ü 31-35 yaş aralığında, %47.7'si ortaöğretim mezunu, % 55.3'ü ev hanımı, % 40.0'ı iki çocuğa sahip olduğu belirlenmiştir.

Çocukların %21.6'sının 25-36 aylık ve %51.2'sinin kız olduğu, % 96.8' inin ev kazası geçirdiği bulunmuştur. Yapılan çalışmalarda 0-6 yaş grubu çocukların son bir yıl içerisinde ev kazası geçirme oranı, sırasıyla %38.4, %49.6, %52.4 ve %60.0 olarak belirlenmiştir (Erkal ve Şafak, 2006:57; Yalaki vd., 2010:129; Kurt ve Aytekin, 2014:24; Tosun ve Balcı, 2017:65) Görüldüğü üzere çalışmaların yapıldığı grupların sosyo-demografik özellikleri birbirinden farklı olsa da genel olarak çalışmaların hepsinde son bir yılda çocuklarda ev kazası görülme oranı yüksek bulunmuştur.

Çalışma kapsamına alınan çocuklarda en çok geçirilen kaza türünün düşme (%46.3) olduğu saptanmıştır. Kazalar ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda da 0-6 yaş grubu çocuklarda düşme tipi kazaların ilk sırada yer aldığı görülmüştür. (Karataş vd, 2006:5; Kılıç vd., 2006:29; Guisan vd., 2007:127; Köse ve Bakırcı, 2007:33; Karatepe ve Akış, 2013:166; Kurt ve Aytekin, 2014:24; Kılıç vd., 2017:24; Tosun ve Balcı, 2017:361). Çalışma bulguları daha önce yapılmış çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Çocukların sıklıkla salon (%38.4) ve mutfakta (%19.8) ev kazası geçirdiği belirlenmiştir. Yapılan bazı çalışmalarda da 0-6 yaş grubu çocukların sıklıkla salon/oturma odasında ev kazası geçirdiği görülmektedir (Kılıç vd., 2006:29; Tosun ve Balcı, 2017:361). Phelan ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada da sıklıkla ev kazalarının mutfakta gerçekleştiği belirlenmiştir (Phelan vd., 2009:300).

Çalışmada, kaza sonrası annelerin %56.6'sının çocuğu hastaneye götürdüğü, %51.2'sinin de eşya düzenlemesi yaparak önlem aldığı belirlenmiştir. Çalışma ile benzer şekilde Kurt ve diğerlerinin çalışmalarında da ev kazası sonrasında annelerin %28.6'sının kazadan hemen sonra, %51.0'ının ise kaza sonrasında çocuğu bir sağlık kurumuna götürdüğü bulunmuştur (Kurt ve Aytekin, 2014:24). Konuyla ilgili yapılan başka bir çalışmada ise; ev kazası sonrasında çocukların çoğunluğunun sağlık kuruluşuna götürülmediği saptanmıştır (Köse ve Bakırcı, 2007:33).

Yanma, düşme, zehirlenme, boğulma ve yabancı cisim aspirasyonları gibi ev kazaları nedeniyle çocuklar sakat kalmakta veya ölmektedir (Karatepe ve Ekerbiçer, 2017: 71) Çocukların bu tür kazalara karşı korunması ve yaşam alanlarının güvenliğinin sağlanması yetişkinlerin, özellikle de annelerin sorumluluğudur (Karatepe ve Ekerbiçer, 2017: 72). Çalışmada annelerin % 98.8' inin '0-6 Yaş Çocuklarda Annenin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının 161.28 ± 23.29 olduğu saptanmıştır. Aynı ölçekle yapılan diğer araştırmalara bakıldığında ise; Özmen vd. (2007:18) yaptıkları çalışmada annelerin ölçek puan ortalamaları 76.92 ± 12.45 , Çiçekler vd. (2012:162) 80.80 ± 12.32 puan, Altundağ ve Öztürk (2007:182) 158.98 ± 14.48 puan Aktaş (2010) 81.47 ± 18.99 puan ve Tural Büyük vd. (Büyük Tural vd, 2015:19) çalışmalarında 73.79 ± 16.50 puandır. Bu çalışmaların sonuçları çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Bir çalışmada, anne yaşı küçüldükçe anne ve çocuk sağlığının daha fazla risk altında olduğu bildirilmektedir (Çelik İnanç vd., 2008:87). Çalışmada, 30-34 yaş grubunda annelerin ölçek puan ortancasının diğerlerine göre daha yüksek olduğu ancak bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır

($p>0.05$). Çocuk bakımındaki deneyimlerinin artması nedeniyle, bu yaş grubundaki annelerin puan ortancaları yüksek olabilir. Özmen ve arkadaşlarının (2007) çalışmasında da 27 yaşından büyük olan annelerin annelerin ölçek puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$) (Özmen vd., 2007:18). Ayrıca, çalışmada ekonomik durumunu gelir giderden fazla olarak ifade eden annelerin ölçek puan ortancasının diğerlerine göre daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$) (Tablo 3). Ailelerin sosyoekonomik durumu ve sosyal güvencesi kaza oluşmasını etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır. Sosyoekonomik düzey düştükçe korunma önlemleri azalmakta, çevre şartları bozulmakta ve kazalara neden olan çevresel faktörler artmaktadır (Altundağ ve Öztürk, 2004:61). Çalışmaya katılan, ailelerin büyük kısmı ekonomik durumlarında, gelirin gidere denk olduğunu ve % 51.6'sının sosyal güvencesinin olduğunu ifade etmişlerdir (Tablo 1). Yapılan çalışmalarda sosyoekonomik düzeyi ve eğitim seviyeleri düşük olan ailelerin çocuklarında kaza görülme riskinin arttığı bildirilmektedir (Altundağ ve Öztürk, 2007:180-5; İnanç vd., 2008:87; Erdem vd., 2017: 42).

Çocukluk kazalarında riskli durumları bilme ebeveynlerin çocuklarını kazalardan korumasını sağlamayabilir ancak eğitim ile özellikle davranış ve tutumlarda değişiklikler olur. Eğitim düzeyi arttıkça ailelerin, özellikle annelerin, çocuklarının sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik olumlu davranışları arttığı belirtilmektedir (Çelik İnanç vd., 2008:87). Çalışmaya katılan annelerden yüksek okul mezunu olanların ölçek puan ortancaları diğerlerine göre yüksek bulunmuştur ve aralarındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 3). Annelerin eğitim düzeyi düştükçe ölçek puan ortalamalarının azaldığı saptanmıştır. Düşük eğitim seviyelerine sahip olan annelerin kazalara yönelik farkındalıklarının yeterli olmadığını ve kazalardan korunmada ev içi gerekli düzenlemeleri yapamadıklarını göstermektedir. Yapılan bir çalışmada da anne ve babaların eğitim durumu ile ölçek puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki olduğu, anne ve babaların eğitim düzeyi arttıkça ölçek puan ortalamalarının arttığı belirlenmiştir (Şekerci ve İnal, 2016:165). Ancak, literatürde bunun tam tersini gösteren çalışma sonuçlarını da rastlanılmaktadır. Öztürk ve diğerlerinin (2010:17) yaptıkları çalışmada, eğitim seviyesi yüksek annelerin çocuklarında ev kazası görülme oranı daha yüksek bulunmuştur. Aynı çalışmada, yaralanmalarla sonuçlanan ev kazalarına yönelik müdahalelerde yine eğitim seviyesi yüksek annelerin daha etkili oldukları belirlenmiştir. Yapılan başka bir çalışmada ilköğretim mezunu annelerin ortaöğretim ve lisans mezunu annelerin ev kazalarına yönelik daha fazla oranda güvenlik önlemi aldıkları tespit edilmiştir ($p<0.05$) (Çiçekler vd., 2012:165).

Yapılan bir çalışmada, anne yaşı küçüldükçe, annelerin eğitim seviyesi düştükçe, ailede çocuk sayısı arttıkça ve geniş aile yapısına sahip çocuklarda ev kazası geçirme yüzdesi daha yüksek bulunmuştur (Tosun ve Balcı, 2017:361). Aile tipi ve evde yaşayan kişi sayısı kazaya maruz kalma oranını etkilemektedir. Annelerden çekirdek aileye sahip olanların ölçek puan ortancaları diğerlerine göre yüksek bulunmuştur ve aralarındaki farkın istatistiksel açıdan ileri düzeyde anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.01$) (Tablo 3). Yapılan diğer çalışmalarda da; çekirdek ailede yaşayan annelerin ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$) (Yalaki vd., 2010: 130, Çapık ve Gürol, 2014:91). Çalışmalarda çekirdek aile yapısına sahip annelerin ölçekten daha yüksek puan almalarının nedeni çekirdek ailede çocuğun güvenliğinden tek başına sorumlu olan annenin, gerekli önlemleri almaya yönelik daha yoğun bireysel çaba sarf etmesi olabilir.

Ev kazalarının oluşumunda ve önlenmesinde, çocuğa ait faktörler (yaş, cinsiyet, büyüme, gelişme özellikleri) ve ailenin kaza sonrası aldıkları güvenlik önlemleri önemli etkenler arasında yer almaktadır. Çalışmada, çocukların tanıtıcı özellikleri ile annelerin ölçek puan ortalamaları karşılaştırıldığında; 1. ve 2. çocukların yaş grubu, cinsiyeti, kaza geçirme durumu ve annelerin kaza sonrası aldıkları önlemler de istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar bulunamamıştır ($p>0.05$).

Oturulan evin tipi, ısınma şekli, korkuluğu olmayan balkonlar, merdiven, pencere ve çatılar ev kazalarının meydana gelmesine ve çocuk ölümlerine neden olmaktadır (Kılıç vd., 2006:29; Erkal, 2011; Karatepe ve Ekerbiçer, 2017: 70). Kılıç ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada çocukların %26.9'unun konut faktörlerine bağlı nedenlerle kaza geçirdikleri belirlenmiştir (Kılıç vd., 2017:24). Çalışmada, annelere yaşadıkları evin özellikleri sorulmuştur. Annelerin % 62.8'i apartman dairesinde, % 55.6'sı 4 odalı evde, % 42'si soba ile ısındığını, % 89.2'si evlerinde balkon, % 66.8'i ise bahçe olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmada, apartmanda oturduklarını ifade eden, evlerinde balkon, merdiven ve korkuluk bulunan annelerin ölçek puan ortancasının, diğerlerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 4). Bu sonuçlar göstermektedir ki; oturulan evin özellikleri ev kazaları oluşumunu etkileyen ve alınacak önlemleri belirleyen önemli bir faktördür.

Bu çalışmada annelerin, % 95.2'si ev kazalarına yönelik hiç eğitim almadıklarını, % 78.4'ü eğitim (özellikle ev kazaları, alınması gereken önlemler, kaza sonrası yapılması gereken ilk müdahaleler konularında) almak istediklerini belirtmişlerdir. Kurt ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada ev kazalarıyla ilgili eğitim alma

durumunun çocukların ev kazası geçirme risklerini etkilediği belirlenmiştir (Kurt ve Aytekin, 2014: 25). Yine yapılan çalışmalarda ev kazaları ile ilgili ailelere verilen eğitimin evlerdeki kaza risklerini azaltmada etkili olduğu görülmektedir (Kılıç vd., 2006:31; Akça vd., 2017:56; Dolgun vd., 2017:106)

Ülkemizde, okul öncesi dönemde çocukların ve ebeveynlerin kazalardan korunma bilgisinin yetersiz olduğunun çalışmalarla kanıtlanmış olmasına rağmen (Altundağ ve Öztürk, 2004; Turan vd., 2010: 557; Karatepe ve Ekerbiçer, 2017: 72; Kılıç vd., 2017:26), sağlık çalışanlarının anne-babalara çocuk güvenliği konusunda danışmanlık için çok az zaman ayırdıkları bilinmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada basit önlemlerle önlenebilir nitelikte olan ev kazalarına çocukların hemen hemen hepsinin (%96.8) maruz kaldığı belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda da çocukların son bir yılda yaşadığı ev kazası oranı yüksektir. Ev kazaları yaralanma, sakatlanma ve ölüme sebep olabileceği için önemli bir halk sağlığı sorunu olarak ele alınmalıdır. Ev kazaları ile en çok karşılaşabilecek gruplar; çocuklar, yaşlılar ve fiziksel, zihinsel veya sosyal engelli bireylerdir. Özellikle okul öncesi dönemde evde olan çocuklar ev kazaları ile daha çok karşı karşıya kalmaktadır.

Çocuklar öğrenmeleri ve gelişimleri engel olunmadan güvenli bir ortamda, her türlü kazadan korunarak büyütülmelidirler. Kazaya uğramamak, yaralanmamak ve sağlıklı yaşamak her çocuğun hakkıdır. Bu sebeple ebeveynlere, özellikle annelere ve çocuk bakımından sorumlu olan kişilere; yaş dönem özellikleri, çocuk bakımı ve eğitimi konularında bilgi verilmesi, farkındalık düzeylerinin artırılması amacıyla ev kazaları konusunda planlı eğitim ve danışmanlık verilmesi ve sağlık çalışanlarının kaza eğitimi ile ilgili danışmanlığa zaman ayırması önerilmektedir.

Not: Bu çalışma, Ege Üniversitesi tarafından 10-13 Haziran 2014 tarihleri arasında İzmir’de düzenlenen 8. Ege Pediatri ve 4. Ege Pediatri Hemşireliği Kongresi’nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

- Akça Özakar, Selen, Çankaya, Tuğba, Aydın, Zehra (2017). 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanımlama düzeyleri ve annelere verilen ev kazalarına yönelik eğitimin etkisi. *J Contemp Med*, s. 50-57.
- Aktaş, Betül (2010). 0-6 Yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanımlama durumu. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, S. 19(4), s.146-9.
- Altundağ, Sebahat, Öztürk, M. Candan (2004). Ev kazaları nedeniyle hastaneye gelen 3-6 yaş grubu çocuklardaki kaza türleri ve bunu etkileyen etmenler, *Çocuk Formu*, s. 60- 64
- Altundağ, Sebahat., Öztürk, M.Candan (2007). The effects of home safety education on taking precautions and reducing the frequency of home accidents. *Ulus Travma Acil Cerrahi Dergisi*, S. 13, s. 180-185.
- Bertan, Münevver, Güler, Çağatay (1995). *Halk Sağlığı Temel Bilgiler*. Ankara: Güneş Kitabevi.
- Büyük Tural, Esra, Çavuşoğlu, Figen, Teker, Esra (2015). Sıfır altı yaş arası çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerinin tanımlanması. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, S. 5(3), s. 17-22.
- Çapık, Cantürk, Parlak Güröl, Ayşe (2014). Eğitimin annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik tedbirlerini tanımlama yetilerine etkisi. *Kafkas J Med Sci*, S. 4(3), s. 87-94 doi: 10.5505/kjms.2014.65365.
- Çelik İnanç, Dicle, Uğur Baysal, Serpil, Coşgun, Latife, Taviloğlu, Korhan, Ünüvar, Emin (2008). Çocukluk çağı yaralanmalarında hazırlayıcı nedenler. *Türk Pediatri Araştırması*, S. 43, s. 84-88.
- Dede Çınar, Nursen, Görak, Gülay (2003). 0-6 yaş çocuklarda annenin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanımlama ölçeğinin geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Çocuk Forumu*, S. 6, s. 22-27.
- Çiçekler, Canan Y., Er Konuk, Rukiye, Pirpir, Devlet Alakoç, Büyükbayraktar, Çağla (2012). 0-6 yaş grubunda çocuğu olan annelerin ev kazasına yönelik güvenlik önlemlerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 21(3), s. 157-7413.
- Demir, Uğur, Aşurdizer, Mahmut, Etili, Yasin, Kartal, Erhan, Gümüş, Orhan, & Hekimoğlu, Yavuz (2017). Beş yaşın altındaki çocukların kazayla ölümlerinin analizi. *J. For Med*, S. 31(1), s. 17-25. doi: 10.5505/adlitip.2017.83792
- Dolgun, Eda, Kalkım, Aslı, Ergün, Sibel (2017). The determination of home accident risks and measures to prevent accident of children: Quasi-experimental research. *TJFMPC*, S. 11 (2), s. 100-107. www.tjfmpe.gen.tr
- Erdem, S.Sefa, Bolu, Filiz, Mayda, A.Senih (2017). Annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerinin tanımlanması. *Konuralp Tıp Dergisi*, S. 9(2), s. 40-46.
- Erkal, Sibel, Şafak, Ş., (2003). Tuzlucaır Sağlık Ocağı Bölgesinde yaşayan ailelerde ev kazası görülme durumu ve konutların ev kazası riski açısından incelenmesi. *Sağlık ve Toplum*, S. (2), s. 96-100.
- Erkal, Sibel, Şafak, Ş., (2006). Determination of the risks of domestic accidents for the 0-6 age group in the Tuzlucaır Village Clinic Neighborhood. *The Turkish Journal of Pediatrics*, S. 48, s. 56-62.
- Erkal, Sibel (2010). Identification of the number of home accidents per year involving children in the 0-6 age group and the measures taken by mothers to prevent home accidents. *Turkish Journal of Pediatrics*, S. 52(2), s. 150-157.
- Erkal, Sibel (2011). *Ev Kazaları*. Ankara: Detay Yayınları.
- Guisan, A.Concheiro, Cubells, C.Luaces, Martinez J.M. Quintilla, Diego, L.Delgado, & Fernandez, J.Pou (2007). Accidental injury in children: Hospital trauma records in a spanish population. *International Journal of Injury Control and Safety Promotion*, S. 14(2), s. 125-127.
- Karataş, Belkıs, Kettaş, Elife, Yurtsever, Sabire (2006). Interventions by mothers of 1-6 year old children after home accidents. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, S. 3(2), s. 1-14.
- Karatepe, T. Ulaş, Akış, Nalan. (2013). 0-6 yaş çocuklarda ev kazası geçirme sıklığı ve ilişkili faktörler. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, S. 39 (3), s. 165-168.

- Karatepe, T. Ulaş, Ekerbiçer, H.Çetin, (2017). Çocuklarda ev kazaları. *Sakarya Tıp Dergisi*, S. 7(1), s. 69-73.
- Kılıç, Bülent, Meseri, Reci, Demiral, Yücel, Sönmez, Yonca, Kaynak, Canan, Ergör, Alp (2017). Severe home injuries and disabilities in 2nd İnönü District, İzmir. *J Basic Clin Health Sci*, S. 1(1), s. 023-026. <http://dx.doi.org/10.5152/jbachs.2017.71>
- Kılıç, Bülent, Meseri, Reci, Sönmez, Yonca, Kaynak, Canan, Demiral, Yücel, Ergör, Alp (2006). Ev kazaları ve etkileyen etmenler. *Sendrom*, S. 18(12), s. 68-74
- Köse, Özlem O., Bakırcı, Nadi (2007). Çocuklarda ev kazaları. *STED*, S. 16, s. 31-35.
- Kurt Yılmaz, Fatma, Aytekin, Aynur (2015). 0-6 yaş grubu çocuklarda ev kazaları. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, S. 2(1), s. 22-32.
- Özmen, Dilek, Ergin, Dilek., Şen, Nesrin, Çetinkaya Çakmakçı, Aynur (2007).0-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Annelerin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerinin Tanılanması. *Aile ve Toplum Dergisi*, S. 3(12), s. 13-20.
- Öztürk, Candan, Sarı Yıldırım, Hatice, Bektaş, Murat & Elçigil, Ayfer (2010). Okul öncesi çocuklarda ev kazaları ve annelerinin aldıkları önlemler. *Anadolu Tıbbi Araştırmalar Dergisi*, s. 15-21.
- Phelan, Kieran J., Khoury, Jane, Xu, Yingying, Lanphear, Bruce (2009). Validation of a home injury survey. *Injury Prevention*, S. 15(5), s. 300-306.
- Şekerci, Ebru, İnal, Sevil (2016). Hastanede yatan 0-6 yaş grubu çocukların annelerinin ev kazaları konusundaki bilgi ve uygulamalarının incelenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, S. 3(3), s. 160-172.
- Tosun Çakıcı, Müberra, Balcı, Elçin (2017). 4-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazalarını önlemeye yönelik güvenlik önlemlerinin incelenmesi, bu duruma eğitimin etkisi: Bir müdahale çalışması. In: 19. *Ulusal Halk Sağlığı Kongre Kitabı*, s. 360-361.
- Törüner, Ebru, Büyükgönenc, Lale (2012). Çocukluk Çağında Sık Görülen Kazalar ve Zehirlenmeler. *İçinde Çocuk Sağlığı Temel Hemşirelik Yaklaşımları*, Amasya: Göktuğ Yayıncılık.
- Turan, Türkan, Altundağ Dünder, Sebahat, Yorgancı, Mustafa, Yıldırım, Zeliha (2010). 0-6 yaş grubu çocuklarda ev kazalarının önlenmesi. *Ulus Travma Acil Cerrahi Dergisi*, S. 16 (6), s. 552-557.
- Yalaki, Zahide, Taşar, M.Ayşin, Kara, Nursel, Dallar, Yıldız (2010). Sosyoekonomik düzeyi düşük olan ailelerin ev kazaları hakkında bilgi düzeylerinin ölçülmesi. *Akademik Acil Tıp Dergisi JAEM*, S. 9(3), s. 129-133.